

Täysistunto 16.3.2023

Eduskunnan suuren valiokunnan sali (Pikkuparlamentti)

Osallistujat

Jäsenet: pj. Inka Hopsu/vihr (saapui klo 9.38), Eva Biaudet /rkp (saapui klo 10.20), Jaana Hirsikangas (monenkeskisen yhteistyön painopiste), Juha Ruippo/MTK, Gary Klaukka (demokratia ja koulutus –painopiste), Tuomas Tuure (naisten oikeudet ja syrjimättömyys –painopiste), Elina Korhonen (naisten oikeudet ja syrjimättömyys –painopiste), Suvi Virkkunen (humanitaarisen avun painopiste), Karoliina Tikka (naisten oikeudet ja syrjimättömyys –painopiste), Laura Kurki (Suomen Yrittäjät), Ilmari Nalbantoglu (Fingo, saapui klo 10.55)
Asiantuntijajäsenet: Antero Klemola (ulkoministeriö), Leena Pentikäinen (TEM), Kalle Sysikaski (Rauhanliitto), Marjaana Kokkonen (YM), Marjukka Mähönen (MMM), Timo Voipio (STM), Jaakko Jakkila (ulkoministeriö)

Muut: Johanna Sumuvuori (ulkoministeriö)

Sihteeristö: Marikki Karhu ja Katja Kandolin

1. Kokouksen avaus
Pääsihteeri avasi kokouksen klo 9.30.
2. Pöytäkirjojen hyväksyminen
Hyväksyttiin täysistuntopöytäkirja 19.1.2023 ja työvaliokunnan pöytäkirja 9.2.2023.
3. Kehitysevaluoinnin vuosiraportin esittely

Esiteltiin kehitysevaluoinnin vuosiraportti, joka vetää yhteen keskeisimmät tulokset vuonna 2022 valmistuneista evaluoinneista. Lisäksi kerrottiin, miten KPT:n ja evaluointiyksikön yhteistyö ja täydentävyys toimivat käytännössä, miten KPT hyödyntää evaluointitietoa oman toimintansa ja vaikuttamistyönsä tukena sekä syöttää puolestaan KPT:n analyysien huomioita evaluointiprosesseihin. Pohdittiin myös sitä, miten voisimme tuoda yhdessä evaluoinnin tuloksia paremmin ja laajemmin esille erityisesti eduskunnan suuntaan.

Kehitysevaluoinnin vuosiraportin (2022) esittely, Antero Klemola, yksikön päällikkö (EVA-11/UM): kertoi: miten kehitysevaluointi toimii; evaluointien pääviestit; evaluointiosaamisen vahvistamisesta sekä käynnissä olevista ja tulevat evaluoinneista.

Miten kehitysevaluointi toimii: Monivuotinen tapa toimia, tehdään evaluointisuunnittelua, joka vuosi konsultointikierron, jonka pohjalta kolmivuotinen suunnitelma. Siinä ensimmäinen vuosi suunniteltu, seuraavat kaksi voidaan ottaa tarpeen mukaan aiheita. Keskitetyt evaluaatiot hallitusohjelman tavoitteista aiheina: monenkeskisen järjestelmän vahvistaminen, Suomi rakentaa rauhaa ja globaalivastuu SDG:t ja painopisteet sekä UM toimintatapojen sekä instrumenttien tuloksellisuus ja kehittäminen.

Evaluointien pääviestit esitetään metaevaluoinnissa UM:n hanke-evaluoinneista. Sen mukaan puolet raporteista on arvioitu tyydyttäväksi, heikkouksia metodologiassa ja näyttöön perustuvissa löydöksissä. Raportit ovat luotettavia ja niissä on kattava kontekstianalyysi ja tietoa. Hyvä tehtävänkuvaukset tuottaa laadukkaampia raportteja, valtaosa hyödyllisiä, mutta tieto jää yksikötasolle eikä hyödytä laajemmin. Kehitysyhteistyön laatu: hankkeet arvioitu melko hyväksi, vahvuus tarkoituksenmukaisuus, tehokkuus ja tuloksellisuus. Kehitettävää kestävydessä, johdonmukaisuudesta ja

vaikuttavuudessa. Läpileikkaavista tavoitteista hyvin katettu sukupuolten tasa-arvo, mutta muut huonosti. Ihmisoikeusperustaista lähestymistapaa ei käsitelty kattavasti hankkeissa tai evaluoinneissa. Suosituksena: tiedolla johtamista tulisi vahvistaa oppimisprosessin edistämiseksi ja evaluointien hyödyllisyyden lisäämiseksi. Enemmän huomiota kestävyden, johdonmukaisuuden ja vaikuttavuuteen sekä läpileikkaaviin teemoihin.

Humanitaarinen apu 2016-2022: apu noudattaa humanitaarisia periaatteita, tuki tasa-arvolle ja vammaisinklusiolle tuo hyvää mainetta. Rahoituksen kanavointi monenkeskisten, humanitaariseen apuun keskittyneiden järjestöjen kautta on oikea, mutta järjestöjä on liian monta. Suomalaisien järjestöjen merkitys avun kanavoinnissa säilytettävä. Rahoituksen hallinnointi raskasta. Avun määrä ei ole kasvanut suhteessa globaaliin avun tarpeeseen. Humanitaarisia periaatteita ei tunneta ulkoministeriössä riittävästi. Suosituksena todetaan, että humanitaarista apua tulisi suunnata rajatummalle joukolla, ottaa strategisempi lähestymistapa, kirkastaa painopisteitä, parantaa tulosten seuranta ja edistetään avun linjauksen tunnettuutta.

Kehityspoliittinen vaikuttaminen EU:ssa: vaikuttamisprosessi on tarkoituksenmukainen, johdonmukainen, kohtuullisen tehokas ja sujuva. Hyödyntää tehokkaasti edunvalvontatyön mahdollisuuksia ja mekanismeja. Suomi osallistuu aktiivisesti ja säännöllisesti hallintoelinten toimintaan, Suomi nähdään taitavana koalitioiden rakentamisessa ja yhteistyökumppanina. Suomalaiset organisoituneita, ammattitaitoisia ja rehellisiä. Suomen kannat kehitysyhteistyössä ovat tunnettuja ja Suomella vaikuttava rooli erityisesti tasa-arvossa, Afrikan priorisoinnissa, io-perustaisessa lähestymistavassa, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistäjänä. Myös jonkin verran koulutuksessa ja metsätaloudessa. Evaluointi löysi 18 vaikuttamistyön tulosta, joista neljä merkittäviä saavutuksia. Suosituksena: UM rakentaa EU:n kehityspolitiikkaan ja – yhteistyöhön vaikuttaminen onnistumisiensa pohjalta ja vahvistaa vaikuttamistyötä liittoutumalla saman mielisten jäsenmaiden kanssa. Tulee pyrkiä kohti strategisempaa lähestymistapaa ja priorisointia, vahvistaa ulkoista ja sisäistä koordinaatiota. Tulee saavuttaa parempi tasapaino resurssien allokoinnissa ja toiminnan laajuuden parempi tasapaino sekä lisätä delegoitua yhteistyötä.

Tarkastelu ulkoministeriön kehityspolitiikan vasteesta covid-19- pandemiaan: Onnistuneesta pandemiavasteesta voi kiittää pitkälti motivoitunutta, työlleen omistautunutta ja ajoittain ylityöllistettyä henkilöstöä. Pandemia yhdistettynä lisääntyneeseen työtaakkaan kuormitti henkilöstöä ulkoministeriössä ja edustustoissa, eikä ministeriö pystynyt täysin turvaamaan henkilöstönsä turvallisuutta ja hyvinvointia. Suositukset: Varauduttava kriiseihin kehityspolitiikassa ja -yhteistyössä nykyistä paremmin. Seurattava tarkkaan kehitysyhteistyön tuloksia sekä elpymistoimien ilmastoystävällisyyttä ja kestävyttä. Selkeytetään ulkoministeriön osastojen välistä päätöksentekoa ja toisaalta jätetään yksiköille päätösvalta hankkeita ja ohjelmia koskevissa asioissa. Henkilöstön terveysturvallisuuden osalta tarvitaan vaikuttamista muihin suomalaisiin toimijoihin ja toisaalta joustavuutta henkilöstön siirtämiseen organisaation sisällä.

Evaluaatio-osaamisen vahvistaminen: Suomessa Emerging Evaluator -ohjelmasta potkua kehitysyhteistyö- ja evaluointiuralle ja koulutusta verkossa ja läsnä. Globaalisti: Global Evaluation Initiative (GEI), IOCE (International Organization for Cooperation in Evaluation, IOCEn), EvalPartners-kumppanuuden kanssa, ns. SDG-verkosto (UNICEF, saksalainen kehitysevaluoinnin instituutti (DeVAL), kansainvälisen ympäristö- ja kehitysinstituutin (IIED) ja EVALSDGs-verkosto).

Vuonna 2023 valmistuvat / käynnissä olevat evaluoinnit/tarkastelut:

- Kehitysviestintä
- Ihmisoikeudet ja ihmisoikeusperustaisuus kehityspolitiikassa

- Oikeus koulutukseen ja oppimiseen
- Ilmastorahoitus
- Evaluointi kotimaisen resurssipohjan vahvistamiseksi kumppanimaissa

Vuonna 2023 valmistuvat tarkastelut

- Kansainväliset rekrytoinnit ja JPO-ohjelma
- Keskitettyjen evaluointien käyttö ja hyödyllisyys

Suunnitteilla olevat (aloitus 2023, valmistuminen 2024)

- Maaohjelmien meta-analyysi
- Tarkastelu kehityspoliitikasta osana ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa

Keskustelussa pääsihteeri kertoi, että KPT tekee yhteistyötä ulkoministeriön evaluaatioyksikön kanssa; työt suunnitellaan yhteistyössä ja KPT:n työ syöttää myös evaluointeihin. KPT tutkii Suomen sitoumuksia ja niiden toteutumista, katsotaan linjaustasoa ja sitä, miten Suomi asemoituu. Evaluoinnit puolestaan menevät maatasolle, organisaatioihin ja hankkeisiin sisälle. Kyseessä on toisiaan tukeva prosessi. Suositusten käyttö olisi asia, jota voisi vielä vahvistaa tulevaisuudessa. Kysyttiin, kuuluuko järjestöjen hankkeet evaluointeihin, vai vain ulkoministeriön hankkeet. Tähän vastattiin, että UM-EVA arvioi vain ulkoministeriön hankkeita. Huomioitiin myös, että on huolestuttavaa, jos puolet evaluoinneista arvioidaan vain tyydyttävälle tasolle. Tieto ei saisi jäädä myöskään vain yksikötasolle. Pidettiin myös erikoisena löydöksenä sitä, että humanitaarisen avun periaatteita ei tunneta. Todettiin, että Julkistamistilaisuuksia voisi vielä kehittää sellaiseksi, että voisi kehittää edelleen ajatuksia yhdessä. Suomen haasteet olleet samoja jo pitkään (esim. johdonmukaisuus), tulisi pohtia vakavasti yhdessä näitä. Tulevaisuuden rahoitus kiinnostaa; esim. vammaisinkluisio humanitaarisessa avussa. Kysyttiin onko ilmasto ja ympäristö ollut aiheena EU-evaluaatioissa? Kiinnostusta on myös tietää enemmän tulevasta kotimaisen tulopohjan vahvistamisesta kehitysmaissa. Pohdittiin myös, miten pitkäjänteinen ammatillinen osaaminen taataan ulkoministeriössä. Pohdittiin myös ennakoivaa tiedonkeruuta uusien pandemioiden osalta. Antero Klemola/um totesi, että tilivelvollisuuden toteuttaminen on yksi osa mandaattia, toinen puoli on oppiminen ja toiminnan kehittäminen. Useat asiat syöttävät ministeriön osastoille. On myös huomioitava, että mikään hanke ei toteuta kaikkia tavoitteita. Laatuksiteeristönkään ei tarvitse toteutua täydellisesti. Viestintä ja tiedotus on heikkous, asiaa pyritään parantamaan. Tiedon jäänti yksikötasolle johtuu pitkälti siitä, ettei ole olemassa oppimisjärjestelmää.

4. KPT:n hallitusohjelmaviestit: keskustelua luonnoksesta

Hallitusohjelmaviestien esittely, pääsihteeri Marikki Karhu: Sihteeristö on työvaliokunnassa keskusteltujen aiheiden pohjalta laatinut luonnoksen KPT:n hallitusohjelmaviestipaperista. Viestit nousevat toimikauden 2020–2023 aikana tehdystä tietoperustaisesta analyysi- ja seurantatyöstä. Toivotaan tulevan hallituksen vahvistavan Suomen globaalia vastuuta ja vaikuttavuutta sekä rakentavan jatkumoa hallituskausien välille. Viestit tuovat kehitysyhteistyörahoituksen tiukemmin Agenda2030:n budjetointiin, mutta näkökulma huomio kehityspoliitiikan myös laajemmin. Lähestymistapa on Kestävän kehityksen kansallisen strategian (2022–) ja tällä hallituskaudella tehtyjen ja vaalikaudet ylittävien selonteiden mukainen. Kehityspoliittinen toimikunnan hallitusohjelmaviestit 2023:

Suomen tulee vahvistaa globaalia vastuuta ja vaikuttavuutta:

- Tuleva hallitusohjelma ja valtion talousarvio perustuvat kestävän kehityksen Agenda 2030:n tavoitteisiin, joihin Suomi on sitoutunut.
- Kehityspoliittikka ja kehitysyhteistyön rahoitus ovat osa kestävän kehityksen rahoitusta ja budjetointia.
 - Kehitysyhteistyörahoituksella toteutetaan arvopohjaista kehityspoliittikkaa ja lisätään vakautta osana Suomen ulkosuhteita.
 - Kehitysrahoituksella Suomi huolehtii vastuullisesti Pariisin ilmastopimuksen ja Montrealin luontosopimuksen velvoitteista.
 - Kehitysyhteistyörahoituksen määrällä ja muodolla on väliä.
- Ihmisoikeudet, tasa-arvo ja demokratia politiikan ytimeen, eikä ketään jätetä
- On kaukonäköistä korostaa hauraita maita ja alueita Suomen kehityspoliittikan kartalla
- Suomi on jatkettava johdonmukaisesti kestävän kehityksen globaalina kumppanina yli hallintorajojen

Jäsenistöltä toivottiin näkemyksiä mm. siitä, mikä on Ukrainan rooli rahoituksessa ja otetaanko kantaa ns. "aidalla istuviin maihin", nostetaanko tekstissä esiin feminististä ulkopoliittikkaa?

Keskustelussa nousi esiin Ukrainan rahoitus; tarvitsee suomen osalta noin 100 milj € eli vaikuttaa paljon kehitysyhteistyön varoihin, tästä kannattaa KPT:nkin linjata. "Aidalla istuvat maat": pitäisi käsitellä, koska aihe on jatkuvasti esillä. Todettiin, että demokratian tukeminen edellyttää aidalla istuvien maiden tukea, muuten tavoitteemme eivät toteudu ja tulee vaikuttamistyhjiö. Tasa-arvoa/feminististä suuntausta edistävä ulkopoliittikka tulisi puolustaa ja voimistaa myös KPT:n tekstiä tältä osin. Todettiin, että ulko- ja turvallisuuspoliittinen aspekti ja feministinen ulkopoliittikka tulisi nostaa selkeämmin esiin. Toivottiin myös, että ylivaalikautinen selonteko nimetään ja otetaan mukaan alaviitteen lisäksi tekstiin. Maininta tasa-arvostrategiasta olisi myös hyvä, koska se on konkreettinen työkalu. Ukrainan tukeminen tärkeää, mutta ei voi syödä muita kehityspoliittisilta tavoitteita. Toivottiin myös, että luonnonvarat otetaan mukaan (ruoka, vesi, metsät). Huomioitava, että EU-vaikuttavuus Suomen on vahvin vipuvarsi, Suomen arvot toteutuvat tätä kautta. Toivottiin lisäystä demokraattisista ja ihmisten osallistumiseen perustuvista yhteiskunnista (ei pelkkä muodollinen demokratia). Lisäys myös siitä, että hauraiden maiden ja alueiden kehitys edellyttää aseellisten konfliktien poissaoloa. Toivottiin, että Ukrainan tuki ja ilmastorahoitus olisi lisäistä. Köyhyys ja eriarvoisuus toivottiin esille selkeämmin. Todettiin, että myös monenvälisessä yhteistyössä Suomen tukea menee aidalla istuville maille ja että näissä maissa on tuettava kansalaisjärjestöjä ja aktivis-mia. Feministisen ulkopoliittikan osalta toivottiin Ihmisoikeusneuvottelukunnan kantaa raportin tekstiin. Jäsenet tuottavat tekstiä myös humanitaarisen avun ja kansalaisyhteiskuntaa käsitteleviin kohtiin.

Sovittiin, että hallitusohjelmaviestejä voi kommentoida kirjallisesti sekä suullisesti täysistuntokeskustelussa. Vaalien jälkeen viestit laitetaan jakoon hallitusohjelmaneuvoitteluihin.

5. KPT:n ajankohtaiset

- *Tänä vuonna tulee kuluneeksi 20 vuotta siitä, kun nykymuotoinen KPT aloitti toimintansa. Sitä varten on suunniteltu juhlalogo. Juhlistetaan asiaa alkusyksystä yleisötapauksella. Tilaisuudessa julkaistaan KPT:n viestit tulevalle hallituskaudelle (perustuen kuluvan kauden arvioon).*
- *Kevään aikana käynnistyvät KPT:n digitalisaatiota koskeva lausuntoprosessi, joka pohjaa tehtyihin selvityksiin (huhtikuu) sekä demokratia- ja kansalaisyhteiskunta asiantuntijaryhmä (toukokuu-joulukuu). Lisäksi EU:n Global Gateway sekä Naton kehityspoliittiset vaikutukset ovat teemoja, joita haluamme nostaa keskusteluun tämän vuoden aikana.*
- *Kansanedustajatapaamiset jatkuvat vaali- ja hallitusohjelmatyöhön liittyen. Syksylle on suunnitteilla uusien kansanedustajien kehityspoliittista perehdytystä. Vaikuttamistyötä voisi harkita laajennettavan myös puolueiden nuorisjärjestöihin mahdollisuuksien puitteissa.*
- *KPT:n työhön pohjaava Kestävän kehityksen mukaiset investoinnit ja niiden kriteereihin liittyvä kirjallinen kysymys on jätetty eduskunnassa 3.3. pj. Hopsun toimesta.*

Hallintoasiaa

- *KPT:n toimintamäärärahat ovat vahvistuneet ja ovat kuluvalla vuodelle 76000€, mikä vastaa edellisenä vuonna käytettyä määrärahaa.*
- *Keskustelu ulkoministeriön kanssa jatkuu KPT:n hallinnollista asemaan (ml. seuraavan KPT:n nimitysprosessi) ja sihteeristön työsuhdeasioihin liittyen.*
- *Toimikunnan kauden loppusuoralla on hyvä tarkastella arvioiden myös oman toiminnan satoa ja kehittämistarpeita. Sihteeristö kartoittaa tähän eri mahdollisuuksia ja esittää ne työvaliokunnalle.*
- *Nykyinen toimikuntakokoonpano jatkaa vuoden loppuun. Valtioneuvosto asettaa uuden toimikunnan loppuvuodesta uudelle nelivuotiskaudelle tammikuusta 2024 alkaen.*

Toteutetut tilaisuudet ja tallenteita tutustuttavaksi

- *Ihmisoikeusperustaisuus Suomen kehityspoliitikassa ja kehitysyhteistyössä –analyysin julkaisut-ilaisuus 31.1.2023, webinaariin osallistui 122 ihmistä.*
- *Kestävän kehityksen sijoitukset kehittyviin maihin läsnätilaisuus eduskunnassa 7.2.2023, KPT:n raportti ja lehtijuttu luettavissa KPT:n nettisivuilla.*
- *KPT, Keke-toimikunta, Nuorten Agenda 2030-ryhmä ja Kestävyyspaneeeli järjestivät Kestävän kehityksen vaalipaneelin 7.3. Tiedekulmassa ja se on katsottavissa KPT:n sivuilla. Tilaisuuteen osallistui 65 ihmistä paikalla ja 60 seurasi livestreamiä.*

Tiedoksi jaettu:

- *Muistio KPT-UM tulosraporttikeskustelusta*
- *KPT:n kevään ajankohtaiset –kalvosarja. Esittelee pähkinänkuoressa KPT:tä, sen kuluvaan kautta ja tulevia suunnitelmia.*

Tulevat tapahtumat

- *TO 13.4. klo 9.30-11.00 KPT:n työvaliokunta (kab. Saarni, Pikkuparlamentti + Teams) Pääaiheena Suomen gender-työ ja 85 prosentin tiekartta*
- *TO 25.5. klo 9.30-11.30 KPT:n täysistunto (suuren valiokunnan sali, Pikkuparlamentti) Pääaiheena EU:n Global Gateway, Afrikka-strategian jatkosuunnitelmat sekä Suldaan Said Ahmedin terveiset ulkoministerin Afrikan sarven erityisedustajana (tbc)*

- TO 8.6. klo 9.30-11.00 KPT:n työvaliokunta (kab. Saarni, Pikkuparlamentti + Teams)
6. Valtiosihteeri Johanna Sumuvuoren terveiset YK:n LDC-maiden Dohan kokouksesta
Sarjassaan viidennen YK:n LDC-maita koskevan kokouksen (Doha 5.-7.9.2023) keskiössä oli vähiten kehittyneiden maiden tukeminen kestävä kehityksen tavoitteissa. Istunnon lopuksi kuultiin *valtiosihteeri Sumuvuorelta* terveisää kokouksesta: Kokous oli hyvin järjestetty, paikalla noin 5000 osallistujaa; 50 valtionpäämiestä 130 ministeritasolta. Sitouduttiin Dohan toimintaohjelmaan ja toimeenpanemaan sen sitoumuksia. Keskiössä kestävä kehityksen edistäminen. Kansalaisyhteiskunta ja yksityinen sektori olivat hyvin edustettuina, ja kokouksessa järjestettiin myös useita sivutapahtumia. Biodiversiteetti ja ilmasto olivat keskeiset sektorit. Tehtiin hyvin erityyppisiä (rahoitus)lupauksia. Suomi korosti LDC-maita kehitysyhteistyön kohteina, kestävä kehityksen vauhdittamista, vihreää siirtymää ja yhteistyötä tässä. Myös tasa-arvoasiat esillä, kuten myös vaikeassa asemassa olevien ihmisryhmien tuki. On tärkeää tuoda näitä vaikeita ja haastettuja asioita jatkuvasti esille. LDC Future Foorumit: 5 tulossa, joista yksi Helsingissä, Suomelle tästä näkyvyyttä. Kokouksessa keskusteltiin siitä, miksi niin vähän maita on vielä graduoitunut eli siirtynyt pois vähinten kehittyneiden maiden kategoriasta (6 maata) ja miten saataisiin vauhditettua tätä. Oli myös keskusteltu kehitysyhteistyön leikkauksista, joka ei ole ulkopoliittisesti viisasta: heikentää maita, vaikutusta, ulkopoliittinen merkitys, vaikuttaa siihen, miten Eurooppa ja Suomi asemoituvat maailmalla. Vaikuttaa myös meidän omaan turvallisuuteemme. Suomen tulisi säilyttää pohjoismainen avunantajamaaine tulevaisuudessakin.
 7. Kokouksen päättäminen
Pj. Päätti kokouksen klo 11.34.